

Mondelinge beantwoording in de Tweede Kamer op 14 januari 2010 door de indieners van de inbreng van de fracties in de eerste termijn van de plenaire behandeling van het initiatiefwetsvoorstel 31 537 met betrekking tot de medezeggenschap in pensioenfondsbesturen

DEEL 1: ANTWOORD VAN MEVROUW KOSER KAYA (integrale tekst)

Wij danken de woordvoerders van de verschillende fracties voor de uitgesproken waardering voor het initiatiefwetsvoorstel. We verwachten dat deze waardering ook zal kunnen leiden tot een door deze Kamer gesteund wetsvoorstel.

Estafette

De estafette begon in mijn geboortjaar 1968, toen de pensioengerechtigden in de overheidssector in een memorandum de wens uitspraken om een eigen vertegenwoordiging te verkrijgen in het toporgaan van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. Zij vonden dit redelijk omdat de pensioengerechtigden naar hun mening het meest betrokken waren bij een goede functionering van het fonds. Fractiegenoot Erwin Nypels pakte dit probleem op en stelde hierover schriftelijke vragen aan de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken. In 1973 raakte Erwin zijn Kamerzetel kwijt. Hij gaf toen het stokje door aan fractiegenoot Anneke Goudsmit, die in dat jaar een tweetal amendementen indiende om de pensioengerechtigden een eigen vertegenwoordiging te geven in de toporganen van ABP en het Spoorwegpensioenfonds. Bij terugkeer in de Kamer kreeg Erwin het stokje van Anneke weer terug. Naar aanleiding van een rapport van de Nederlandse Federatie voor Bejaardenbeleid diende hij in 1985 een initiatiefwetsvoorstel in om pensioengerechtigden een recht te geven op vertegenwoordiging in pensioenfondsbesturen. Dat voorstel kreeg de steun van vele fracties in de Kamer waaronder de VVD-fractie met als woordvoerder Robin Linschoten. Een Kamermeerderheid wees desalniettemin het voorstel bij de stemming in 1989 af. In de VVD-fractie zat op dat moment ook Frank de Grave, de latere staatssecretaris van Sociale Zaken. Bij het verlaten van de Kamer gaf Erwin aan hem het stokje over. Toen Frank staatssecretaris werd ontwikkelde hij in 1997 een voorstel om aan pensioengerechtigden en slapers een wettelijk recht toe te kennen op vertegenwoordiging in de fondsbesturen. Hij heeft toen aan de Stichting van de Arbeid en de ouderenorganisaties voor die regeling een advies gevraagd over de verdeelsleutel van de zetels in de fondsbesturen. Het overleg hierover is echter uitgegroeid tot het eerste medezeggenschapsconvenant. Regering en Kamer hebben daarna afgezien van een wettelijke regeling hierover. In 2002 pakte fractiegenoot Francine Giskes het stokje weer van Frank de Grave over. Toen in dat jaar de onderhandelingen tussen de Stichting van de Arbeid en de samenwerkende ouderenorganisaties over een tweede convenant stagneerde, heeft zij opnieuw een initiatiefwetsvoorstel ingediend om de pensioengerechtigden een recht op bestuursdeelname te geven. Het voorstel was opgesteld door een aantal onafhankelijke deskundigen uit de ouderenwereld. Het is later door Vivien van Geen en vervolgens door Bert Bakker overgenomen. Omdat het tweede convenant in februari 2003 alsnog tot stand kwam, is de afhandeling van dit initiatiefvoorstel op verzoek van een ruime meerderheid van de Tweede Kamer uiteindelijk stilgelegd. Na de verkiezingen in 2007 kregen Stef Blok en ik het stokje toegeworpen. Samen besloten we op 18 juli 2008 een nieuwe initiatiefwet in te dienen omdat na 10 jaren met medezeggenschapsconvenanten nog steeds geen structurele oplossing was verkregen.

Voor de goede orde: dit wetsvoorstel gaat allereerst over een groep van 1,4 miljoen pensioengerechtigden, 70% van het totale aantal in ons land. Die groep klopt aan de deur om evenals de werknemers een wettelijk recht te krijgen op vertegenwoordiging in de besturen van hun pensioenfondsen. Wij weten dat er daarnaast ook andere groepen verzekerden bestaan die ondervertegenwoordigd zijn in de fondsbesturen. Zoals in de schriftelijke beantwoording is aangegeven zijn wij daarom ook bereid om er aan mee te werken dat die groepen een sterkere wettelijke positie verkrijgen.

Rapportage Motie-Omtzigt

Zoals bekend heeft het Breed Overleg als gevolg van de motie-Omtzigt slechts een beperkt resultaat opgeleverd. Positief was dat tussen alle deelnemende organisaties overeenstemming is bereikt over de wenselijkheid van het realiseren van een grotere diversiteit in de samenstelling van de pensioenfondsen. En de bereidheid is uitgesproken om hiertoe een convenant af te sluiten. Verschil van inzicht bestond evenwel over de rol van de wetgever hierbij.

De Stichting van de Arbeid, ANBO, FNV Jong, Jong Management VNO-NCW, de FNV-Vrouwenbond en Passage vinden een van bovenaf opgelegde generieke verplichting tot rechtstreekse vertegenwoordiging van pensioengerechtigden in de besturen van de bedrijfstakpensioenfondsen volgens het initiatiefwetsvoorstel, bezwaarlijk. Dit voorstel zou naar het oordeel van deze organisaties dan ook niet tot een goede verankering van de medezeggenschap leiden. Dezelfde organisaties vinden het evenmin nodig om het streven naar meer diversiteit een wettelijke grondslag te geven.

De ouderenorganisaties: Unie KBO, PCOB, NVOG, NOOM en PUSH, alsmede de jongerenvakbond AVV zijn van oordeel dat alle drie groepen belanghebbenden, werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden, over de wettelijke mogelijkheid moeten beschikken te participeren in de besturen van de pensioenfondsen. Zij ondersteunen het initiatiefvoorstel. Zij menen voorts dat het streven naar meer diversiteit een wettelijke grondslag moet krijgen.

De organisaties die direct of indirect zijn aangesloten bij de Stichting van de Arbeid alsmede de vrouwenorganisatie Passage hebben op zich geen *principieel* bezwaar tegen toetreding van pensioengerechtigden tot het bestuur van een bedrijfstakfonds mits niet wordt afgeweken van de wettelijke opdracht tot evenwichtige belangenafweging. Zij maken bezwaar tegen het initiatiefvoorstel omdat dit in feite van bovenaf via wetgeving dwingend bestuursparticipatie door pensioengerechtigden zou opleggen. Dit staat naar hun mening haaks op de behoefte aan maatwerk en keuzemogelijkheden waaraan in het pensioenveld grote behoefte bestaat.

Wij betreuren het dat de Stichting van de Arbeid niet de grootsheid heeft opgebracht om met een royaal gebaar akkoord te gaan met het wettelijk recht voor pensioengerechtigden op medebestuur ook voor de bedrijfstakpensioenfondsen. De Stichting ziet voorbij aan het feit dat de rechten op medebestuur voor de werkgevers en werknemers in de Pensioenwet ook niet via maatwerk per pensioenfonds zijn geregeld. De rechten op bestuursparticipatie zijn voor werkgevers en werknemers eveneens dwingend van bovenaf in de Pensioenwet vastgelegd. Het is ook niet zo dat de belangenorganisaties van werkgevers of werknemers een status hebben van een hogere orde dan de zelfstandige belangenorganisaties van de pensioengerechtigden. Door de wetgever behoren met name ten opzichte van de belangenorganisaties van de pensioengerechtigden en van de werknemers *dezelfde criteria* gehanteerd te worden. Bovendien heeft de Raad van State reeds in 2002 geadviseerd de pensioenfondsen te verplichten vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden in de besturen op te nemen. In het vervolgadvis van de Raad uit 2008 is dit oordeel van de Raad

niet herzien. De wetgever heeft een eigen verantwoordelijkheid met eigen criteria. De werkgevers- en werknemersorganisaties van de Stichting van de Arbeid blijven kennelijk tegenstanders van de toekenning van wettelijke rechten op medebestuur aan alle pensioengerechtigden. Dat geldt ook voor de koepels van de bedrijfstak- en ondernemingspensioenfondsen, VB en OPF. Onbegrijpelijk is dat niet. De sociale partners moeten dan binnen de fondsen meer macht en invloed gaan delen met de pensioengerechtigden. Dat is niet in hun belang. Dit verzet van concurrerende belangenorganisaties mag echter niet beslissend zijn. Het is immers onaanvaardbaar dat de ene groep staatsburgers zou kunnen verhinderen dat een andere groep staatsburgers gelijke rechten verkrijgt.

Oproepen van de Stichting van de Arbeid en van CSO, PUSH en AVV

Ondersteund door een zestal organisaties, heeft de Stichting van de Arbeid een oproep gedaan aan de Tweede Kamer om de behandeling van het initiatiefvoorstel te stoppen om ruimte te maken voor de behandeling van een breder wetsvoorstel met een breder draagvlak medio 2010. In dit wetsvoorstel zou mede rekening gehouden moeten worden met: de door de regering aangekondigde voorstellen voor stroomlijning van de inrichting van pensioenfondsen met betrekking tot zeggenschap, medezeggenschap en verantwoording; de uitkomsten van het beraad in de Stichting van de Arbeid over de houdbaarheid van het Nederlandse pensioenstelsel o.a. met betrekking tot de risicoverdeling; en de resultaten van het overleg over de integratie van medezeggenschap in de PFG-code. Hierbij zou tevens betrokken kunnen worden de introductie van een nieuwe bestuursvorm en het toekennen van een wettelijk verzwaard adviesrecht. De drie pensioenkoepels sluiten zich in hun recente position paper bij deze zienswijze aan. De brief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 4 december j.l. heeft in feite een soortgelijke strekking.

Natuurlijk is “alles” met “alles” verbonden, maar het grondprincipe van het huidige initiatiefvoorstel is zeer eenvoudig: Binnen pensioenfondsen behoren pensioengerechtigden, als volwaardige verzekerden en belanghebbenden, eenzelfde recht op bestuursdeelname te verkrijgen als de werknemers. Gelijke medezeggenschap voor pensioengerechtigden als voor de werknemers is reeds geregeld voor de deelnemersraden en de verantwoordingsorganen. Als sluitstuk moet dit nu ook geregeld worden voor het belangrijkste orgaan van een pensioenfonds, het bestuur, als centrum van de besluitvorming. Bij verwerping van dit wetsvoorstel blijven de meeste pensioengerechtigden wat betreft de medezeggenschap tweederangs verzekerden. Dat roept bij velen van hen sterke emoties op. En dat zal ertoe kunnen leiden dat het vertrouwen van deze grote groep pensioengerechtigden in de pensioenwereld ernstig wordt aangetast.

Langer wachten op andere studies of voorstellen over de stroomlijning van de bestuursstructuur van pensioenfondsen is onnodig en ongewenst. Immers het grondprincipe van gelijke rechten op medebestuur geldt *onafhankelijk* van de wijze waarop intern toezicht, verantwoording en medezeggenschap verder in de pensioenfondsen worden vormgegeven. En wanneer in de toekomst misschien wel eens de functie, taken of samenstelling van het bestuur zouden worden gewijzigd, dan wordt dit door aanneming van ons voorstel niet belemmerd. Zo'n wijziging heeft dan op dat moment gelijkelijk gevolgen voor de deelname van de werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden aan het bestuur. Dat vormt dus geen reden om nu af te zien van het geven van gelijke rechten op medebestuur aan de pensioengerechtigden. Het lijkt overigens volstrekt onhaalbaar het door de Stichting van de Arbeid bedoelde breed opgezette wetsvoorstel medio 2010 in de Tweede Kamer te behandelen.

Het is begrijpelijk dat de ouderenorganisaties Unie KBO, PCOB, NVOG, NOOM en PUSH tezamen met de jongerenvakbond AVV juist een beroep doen op de Tweede Kamer om de knoop door te hakken en het initiatiewetsvoorstel te aanvaarden. Zij schrijven dat al jarenlang blijkt dat de gevestigde sociale partners niet mee willen werken aan een wettelijke regeling terzake. Het is illusoir te verwachten dat hierin op afzienbare termijn verandering komt. Overhevelen van het probleem naar een nog op te stellen wetsvoorstel betekent slechts dat het probleem vooruit wordt geschoven en dat de bekende verschillen van inzicht zullen blijven bestaan. Zij memoreren dat er al veertig jaar over wordt gesproken. Alle argumenten zijn vele malen gewisseld. De tijd is nu rijp voor besluitvorming. Deze organisaties wijzen er verder op dat een aanbeveling van de Stichting van de Arbeid alleen onvoldoende garantie biedt voor de vergroting van de diversiteit in de fondsbesturen. Daarvoor is een wettelijke grondslag nodig zoals in het initiatiefvoorstel wordt voorgesteld. Wij onderschrijven het pleidooi van deze organisaties.

Wie vertegenwoordigt de pensioengerechtigden?

De heer Ulenbelt, de heer Van Dijck, mevrouw Linhard, mevrouw Sap en de heer Van der Ham hebben de verhouding tussen de pensioengerechtigden en de werknemersorganisaties ter sprake gebracht. De heer Ulenbelt heeft hierbij ledentallen genoemd. Volgens zijn informatie zouden, inclusief de ANBO, zo'n 700.000 pensioengerechtigden lid zijn van een vakbond. Voor de ouderenorganisaties noemde hij een wat lager aantal. Hij merkte daarbij op dat in beide gevallen daar ook 50-plussers onder vallen die niet helemaal tot de doelgroep behoren. Hij vroeg voorts of volgens het wetsvoorstel de vakbeweging kandidaten mag stellen voor de geleiding van de pensioengerechtigden. De verhouding tussen pensioengerechtigden en de vakbonden is extra belangrijk geworden nu de Stichting van de Arbeid in het Breed Overleg heeft uitgesproken bezwaar te hebben tegen een wettelijk recht voor de pensioengerechtigden op *rechtstreekse* vertegenwoordiging in de besturen van de bedrijfstakpensioenfondsen. Het standpunt van de Stichting houdt in dat de pensioengerechtigden in deze besturen uitsluitend vertegenwoordigd mogen worden via de vakbeweging. De pensioenkoepels VB en OPF stelden zich reeds op dit standpunt in hun eerdere position paper van 27 maart 2009.

De pensioengerechtigden bezitten thans geen algemeen geldend recht op bestuursdeelname. In vele gevallen kunnen zij zich alleen in hun fondsbestuur laten vertegenwoordigen door lid te worden van een werknemersorganisatie. Dat geldt speciaal voor de bedrijfstakpensioenfondsen waarvoor de Pensioenwet de fictie hanteert dat de vakbeweging als enige de pensioengerechtigden vertegenwoordigt. De Stichting van de Arbeid en de pensioenkoepels willen deze wettelijke fictie in stand houden. Dit is in strijd met de werkelijkheid en het houdt een vorm van organisatiedwang in. De stellingname van de Stichting en de koepels betekent immers dat de pensioengerechtigden alleen *indirect* via de vakbeweging in de besturen van de bedrijfstakfondsen vertegenwoordigd mogen zijn en niet direct via eigen zelfstandige belangenorganisaties. De werknemersorganisaties vertegenwoordigen momenteel naast werknemers inderdaad vaak ook pensioengerechtigden, meestal ondergebracht in post-actievengroepen of zoals bij FNV in de ANBO. Maar het aantal pensioengerechtigden dat is aangesloten bij de vakbeweging is minder groot dan het de door de heer Ulenbelt genoemde getal. Volgens gegevens van het CBS bedroeg in 2008 het aantal pensioengerechtigden dat bij de vakbonden is aangesloten, inclusief ANBO, 412.000. Naast de vakbeweging zijn zelfstandige organisaties voor pensioengerechtigden en ouderen tot ontwikkeling gekomen met vele leden. Zo zijn er bij de lidorganisaties van CSO ongeveer 550.000 ouderen aangesloten. Daarnaast bestaan er ook nog andere verenigingen van pensioengerechtigden waarvan sommige een hoge organisatiegraad hebben bij hun fonds. Een aantal daarvan is

aangesloten bij het samenwerkingsverband PUSH. Naar schatting is het aantal pensioengerechtigde leden van de ouderenorganisaties beduidend hoger dan het aantal pensioengerechtigden dat lid is van een vakbond. Daarnaast is een belangrijk deel van de pensioengerechtigden ongeorganiseerd. Bij ondernemingspensioenfondsen wordt dit deel in een aantal deelnemersraden vertegenwoordigd door individuele personen die daartoe gekozen zijn via vrije kandidaatstelling. De vakbeweging kan dus claimen pensioengerechtigden te vertegenwoordigen, maar *niet als enige met uitsluiting van de zelfstandige belangenorganisaties van de pensioengerechtigden*. Er bestaat *organisatievrijheid* in ons land. De overheid dient een neutrale houding in te nemen ten opzichte van de verschillende vormen van belangenbehartiging. De overheid moet *garanderen* dat de pensioengerechtigden en hun *zelfgekozen belangenorganisaties* het recht krijgen op voet van gelijkheid met de werknemers en de vakbonden deel te nemen aan de benoemingsprocedures voor fondsbesturen. Bij de samenstelling van de deelnemersraden is al sinds 1990 door de wetgever met deze ontwikkeling rekening gehouden. Bij de voordrachten voor de geleding pensioengerechtigden in die raad kregen de pensioengerechtigden en hun belangenorganisaties, hoe ook georganiseerd, dezelfde rechten als de werknemers met hun vakbonden. Dat gold ook voor de deelnemersraden van bedrijfstakpensioenfondsen. Het gaat er nu om een dergelijke modernisering van de benoemingprocedures ook voor de bestuurssamenstelling in de Pensioenwet op te nemen.

In antwoord op de heer Ulenbelt: Het is vanzelfsprekend dat in het wetsvoorstel, net als bij de deelnemersraden, ook de vakbonden kandidaten kunnen stellen in de geleding voor pensioengerechtigden.

Evenwichtige belangenbehartiging fundament wetsvoorstel

Het tweede lid van artikel 105 van de Pensioenwet verplicht personen die het beleid van een pensioenfonds bepalen tot een *evenwichtige belangenbehartiging*. Deze bepaling vormt het *fundament* van de twee belangrijkste onderdelen van het initiatiefvoorstel.

Wij vinden deze bepaling zo belangrijk dat we voorstellen om aan een minderheid van 10 % van een deelnemersraad een *beroepsrecht* toe te kennen. We realiseren ons dat zo'n minderheid kan bestaan uit één of twee raadsleden. Maar die raadsleden vertegenwoordigen een achterban die groot genoeg is om in de deelnemersraad zitting te hebben. Die 10% is overigens niet bedacht door ons. Dit percentage is ontleend aan het vroeger bestaande klachtrecht van een minderheid van 10% van een deelnemersraad. Voorts is het niet zo dat beroep aangetekend kan worden tegen ieder willekeurig bestuursbesluit. Volgens ons voorstel zal er slechts één, sterk begrensde, vorm van beroep mogelijk worden. Het beroep kan uitsluitend worden ingesteld wanneer "het pensioenfonds bij afweging van de betrokken belangen niet in redelijkheid tot zijn besluit had kunnen komen". Het beroepsrecht is geen instrument voor medezeggenschap om bestuursbesluiten te blokkeren. Beroep kan alleen worden ingesteld wanneer er twijfel bestaat of een bestuursbesluit in overeenstemming is met artikel 105, lid 2. Een meerderheid van de deelnemersraad heeft op dit moment volgens de Pensioenwet reeds een dergelijk beroepsrecht. Een minderheid heeft dit recht evenwel niet. Bij minderheden in een fonds moet niet alleen gedacht worden aan pensioengerechtigden of aan werknemers in inkrimpende fondsen, maar ook aan minderheden binnen een geleding, zoals jongeren, vrouwen of nagelaten betrekkingen. Dit zijn juist de groepen waarvoor de motie-Omtzigt, c.s. speciale aandacht vraagt. De indieners vinden een beroepsrecht voor een minderheid van een deelnemersraad ten opzichte van een rechterlijke instantie van groot belang. Dit is essentieel voor de bescherming van minderheden en een onmisbaar onderdeel

van een democratisch stelsel. Omdat het ook kan gaan om een minderheid binnen een geleding, is, evenals bij het vroegere klachtrecht, gekozen voor een relatief lage drempel van 10% van de deelnemersraad. Het wil niet zeggen dat deze minderheid dan zijn zin krijgt, maar wel dat getoetst wordt of het pensioenfonds aan de wettelijke verplichting tot evenwichtige belangenbehartiging voldoende inhoud heeft gegeven. In tijden van crises met ingrijpende herstelplannen is dat extra van betekenis. Bovendien zal deze beroepsmogelijkheid door de ontstane jurisprudentie en door de preventieve werking een gunstige uitwerking op de kwaliteit van de besluitvorming hebben. Er bestaan ook geen aanwijzingen dat deze zeer sterk begrensde vorm van beroepsrecht tot overmatig gebruik aanleiding zal geven. Er is nog een aspect dat vermeld moet worden. Ook wanneer we ernstig streven naar een grotere diversiteit in de samenstelling van de besturen, zal het door de beperkte omvang van deze colleges vrijwel onmogelijk zijn om de vele schakeringen binnen de pensioenverzekerden volledig tot uitdrukking te brengen. Hierdoor wordt de betekenis van een beroepsrecht voor minderheden extra vergroot.

De heren Meeuwis en Van der Ham gaven aan dat hun fracties voorstander zijn van dit onderdeel van het wetsvoorstel. De heer Ulenbelt liet twijfel blijken. Van de zijde van de CDA-fractie zijn met betrekking tot het beroepsrecht bezwaren naar voren gebracht mede aan de hand van vergelijkingen met andere organisaties. Deze vergelijkingen gingen naar de mening van de indieners mank omdat de genoemde voorbeelden te sterk afwijken van ons wetsvoorstel en de genoemde organisaties in het algemeen geen verplichtingen kennen zoals de evenwichtige belangbehartiging. Wij vragen de heren Ulenbelt en Omtzigt onze argumenten nog eens goed te overwegen. Tevens verzoeken wij de woordvoerders van de andere fracties om, op grond van onze argumenten, hun standpunten over dit deel van het wetsvoorstel te geven.

Deelbelangen zoals van jongeren en vrouwen

In de eerste termijn van de Kamer hebben de heer Omtzigt, mevrouw Linhard, mevrouw Sap, mevrouw Ortega en de heer Van der Ham er met nadruk op gewezen dat niet alleen pensioengerechtigden maar met name jongeren en vrouwen ook in vele fondsbesturen ondervertegenwoordigd zijn. De vraag werd gesteld of ook niet tegelijkertijd in het wetsvoorstel maatregelen genomen zouden moeten worden om de representativiteit van de fondsbesturen te vergroten. Daartoe zou er met name naar gestreefd behoren te worden om de bestuurssamenstelling in sterkere mate een afspiegeling te laten zijn van de verschillende deelgroepen uit het verzekerdenbestand. Ook het Breed Overleg heeft zich unaniem uitgesproken voor meer diversiteit in de fondsbesturen.

De indieners vinden ook dat de diversiteit in de samenstelling van vele fondsbesturen te wensen overlaat, hetgeen de representativiteit van die besturen aantast. Wij onderschrijven daarom de wens van een grotere diversiteit in de besturen. Wij wijzen er echter op dat om dit doel te bereiken besluiten genomen moeten worden op *twee* niveaus: het niveau van de wetgeving en het niveau van de belangenorganisaties. Op het niveau van de wetgeving behoort allereerst ten principale als juridische basis verankerd te worden dat de belanghebbenden van de geledingen voor de werknemers en voor de pensioengerechtigden een gelijk recht op vertegenwoordiging hebben in de fondsbesturen. Jongeren en vrouwen hebben volgens de Pensioenwet *als werknemers* al een vertegenwoordigingsrecht in de fondsbesturen. Zoals bekend, heeft de overgrote meerderheid van de pensioengerechtigden dat recht thans nog *niet*. Daar is dit wetsvoorstel in ieder geval voor nodig. Overigens zijn er

binnen de groep pensioengerechtigden ook veel vrouwen. Hun positie wordt door het voorstel ook versterkt.

Het Breed Overleg is verdeeld over de vraag of het streven naar meer diversiteit binnen de geledingen ook een wettelijke grondslag moet krijgen. De ouderenorganisaties Unie KBO, PCOB, NVOG, NOOM en PUSH alsmede de jongerenvakbond AVV vinden dat deze diversiteit een wezenlijk aspect is van de representativiteit van de fondsbesturen. Zij pleiten er daarom voor het streven naar diversiteit een wettelijke grondslag te geven. Zoals bij de schriftelijke beantwoording is aangegeven zijn de indieners bereid om daartoe het initiatiefvoorstel een *ruimere strekking* te geven. Dat kan door in de voorgestelde artikelen 99 en 101 van de Pensioenwet vast te leggen dat in de besturen van de pensioenfondsen de belanghebbenden op een evenwichtige wijze dienen te worden vertegenwoordigd. Dit houdt in dat de samenstelling van de fondsbesturen moet aansluiten bij de diversiteit van het verzekerdenbestand. In dat geval moet ook de beweegreden van het wetsvoorstel worden aangepast. De tekst van de beweegreden komt dan te luiden: “Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is om enkele wijzigingen in de Pensioenwet aan te brengen met name om een evenwichtige samenstelling van de besturen van pensioenfondsen te bevorderen en daartoe de medezeggenschap van de belanghebbenden in de pensioenfondsbesturen beter te regelen;”. Hiertoe is de derde nota van wijziging ingediend. Het intitulé is eveneens aangepast zodat sprake is van een wetsvoorstel: “tot wijziging van de Pensioenwet met betrekking tot een evenwichtige samenstelling van en medezeggenschap in pensioenfondsbesturen”.

In aansluiting op het wetgevingsniveau moet op het niveau van de belangenorganisaties het beleid aangepast worden zodat bij de kandidaatstelling voor de fondsbesturen de gewenste diversiteit gaat ontstaan. Jongeren en vrouwen kunnen daarbij kiezen tussen aansluiting bij een bestaande vakorganisatie of voor aansluiting bij een door henzelf opgerichte eigen belangenvereniging. In beide gevallen voorziet de bestaande wetgeving in vertegenwoordiging in het fondsbestuur wanneer de organisatie waarbij zij zich aansluiten voldoet aan de algemeen geldende representativiteitscriteria. Hierbij gaat het om privaatrechtelijke instellingen die kandidaten mogen voordragen. De wetgever heeft daarbij momenteel geen directe bevoegdheid om die kandidaatstelling te beïnvloeden. Toch is het belangrijk te streven naar een goede diversiteit in de samenstelling van de fondsbesturen. Het initiatiefvoorstel is ook in belangrijke mate op dit uitgangspunt gebaseerd. Waar mogelijk is dit streven ook van betekenis voor de deelgroepen binnen de geledingen van de werknemers en de pensioengerechtigden. Wij achten het evenwel ongewenst en zeer moeilijk om een vaste verdeelsleutel voor de verdeling van de zetels over de verschillende deelgroepen binnen de geledingen in de wet vast te leggen. Om daadwerkelijk een ruimere diversiteit in de vertegenwoordiging van de belanghebbenden te bereiken zijn wij voorstanders van de totstandkoming van een convenant tussen de betrokken centrale belangenorganisaties van de werknemers, van de pensioengerechtigden alsmede eventueel van de werkgevers.

Voorts is het mogelijk om in de wet vast te leggen dat de vertegenwoordiging van de verzekerden in de fondsbesturen in de toekomst uitsluitend door middel van verkiezingen zullen worden samengesteld (en dus niet meer op voordracht van de belangenorganisaties). Bij die verkiezingen zullen kandidaten gesteld mogen worden door alle belangenorganisaties van pensioenverzekerden die leden hebben bij het fonds, zoals de vakbonden en zelfstandige organisaties van pensioengerechtigden. Maar het ligt hierbij ook in de bedoeling individuele werknemers en pensioengerechtigden een recht te geven om kandidaten te stellen, zoals op dit moment al kan bij ondernemingspensioenfondsen. Dit kan bijdragen aan de gewenste

diversiteit in de besturen. Groepen die zich onvoldoende vertegenwoordigd voelen door de bestaande organisaties kunnen dan zelf kandidaten stellen. Hierbij komt dat het ook een goede methode kan zijn om de grote groep ongeorganiseerden te bereiken en te interesseren. Het kan er tevens toe leiden het draagvlak van de fondsbesturen te vergroten. Verkiezingen worden overigens ook voorgeschreven bij de bestaande benoemingsprocedure van de vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden bij ondernemingspensioenfondsen volgens artikel 101, lid 4, Pensioenwet.

In het blad Pensioen Bestuur & Management heeft prof. dr. A.W.A. Boot gepleit voor dergelijke bestuurverkiezingen. Hij vindt dat de Nederlandse pensioenfondsen een voorbeeld kunnen nemen aan een fonds als TIAA-CREF in de Verenigde Staten. Werknemers en pensioengerechtigden kiezen daar hun vertegenwoordigers in het bestuur. Dat creëert naar zijn mening betrokkenheid. Iedereen kan daar schriftelijk meedoen aan de verkiezing van zijn eigen vertegenwoordigers in het bestuur. Gewoon door middel van een stembiljet dat je per post kan terugsturen. En dat gebeurt massaal. TIAA-CREF is een van de grootste pensioenfondsen van de VS. De omvang van het verzekerdenbestand is daarom naar zijn mening geen beletsel om bestuursverkiezingen te organiseren.

Wanneer vanuit de Kamer een amendement ingediend zou worden om de besturen van de bedrijfstak- en ondernemingspensioenfondsen in de toekomst uitsluitend via verkiezingen te benoemen, zullen wij dat gaarne aanvaarden.

DEEL 2: ANTWOORD VAN DE HEER BLOK (hoofdlijnen)

Evenwichtige belangenbehartiging fundament medebestuurrecht pensioengerechtigden

Zoals bekend verplicht artikel 105, tweede lid, van de Pensioenwet personen die het beleid van een pensioenfonds bepalen tot een *evenwichtige belangenbehartiging*. Ook het *onderdeel* van het initiatiefwetsvoorstel met betrekking tot het *medebestuurrecht* van de pensioengerechtigden bij hun pensioenfondsen, heeft de wettelijke verplichting tot evenwichtige belangenbehartiging als fundament. De Pensioenwet kent als belangrijkste categorieën belanghebbenden de werkgevers, de werknemers en de pensioengerechtigden. Deze drie geledingen staan centraal in de wetsartikelen over het bestuur en de medezeggenschap bij pensioenfondsen. De heren Ulenbelt, Van Dijck en Meeuwis hebben dat terecht duidelijk aangegeven. De heer Omtzigt heeft er overigens op gewezen dat de wet nog een vierde groep kent, de zogenaamde slapers. Maar daar komen we nog apart op terug. De beste garantie dat de wettelijke verplichting tot evenwichtige belangenbehartiging wordt nagekomen ontstaat wanneer de samenstelling van een fondsbestuur representatief is voor de verschillende categorieën belanghebbenden en dus een zo groot mogelijke diversiteit kent. Zoals bekend, is uit de cijfers van de evaluevaluatie van het tweede medezeggenschapsconvenant gebleken dat ten minste 70% van de pensioengerechtigden van de bedrijfstak- en ondernemingspensioenfondsen niet in de besturen van hun fonds is vertegenwoordigd. Deze situatie is ongewenst! Het betekent namelijk dat de besturen van vele pensioenfondsen eenzijdig zijn samengesteld omdat hierin alleen het deelbelang van de werkgevers en het deelbelang van de werknemers zijn vertegenwoordigd. Vertegenwoordigers van het derde deelbelang, dat van de pensioengerechtigden, ontbreken. Niet is in te zien waarom dit zo zou moeten blijven. Voor het ontstaan van representatieve besturen dient ten principale het deelbelang van de pensioengerechtigden ook een recht op medebestuur van hun fonds te

verkrijgen. Dat versterkt tevens het draagvlak van de besturen. De vertegenwoordigers van deze drie deelbelangen moeten dan tezamen het fonds besturen met inachtneming van de plicht tot evenwichtige belangenbehartiging uit artikel 105, lid 2, van de Pensioenwet.

Rechtsgrond en economische noodzaak medebestuurrecht pensioengerechtigden

Voor de toekenning van het recht op medebestuur aan de pensioengerechtigden bestaat een duidelijke rechtsgrond zoals aangegeven in de Memorie van Toelichting van ons voorstel. Die rechtsgrond brengen we nog uitdrukkelijk onder de aandacht speciaal voor de fracties die nu nog over het wetsvoorstel aarzelen. Samengevat:

- 1. Pensioen is een arbeidsvoorwaarde. Bij de uitvoering van pensioenregelingen door de fondsen hebben de pensioengerechtigden als crediteuren een groot belang, zoals de Raad van State in het basisadvies vaststelt.
- 2. De pensioenregeling vormt een onverbreekelijk onderdeel van de arbeidsbeloning. Pensioenfondsen beheren daarom uitgesteld loon van alle verzekerden, dus ook van de pensioengerechtigden. Alle pensioenverzekerden behoren op gelijke wijze behandeld te worden. Pensioengerechtigden moeten daarom dezelfde medezeggenschapsrechten te krijgen als de deelnemers, in het bijzonder bij de centra van besluitvorming, de fondsbesturen. Dit geldt ongeacht de wijze waarop intern toezicht, verantwoording en medezeggenschap verder in de fondsen worden vormgegeven.
- 3. De rechten op medebestuur van hun fondsen zijn voor de twee deelbelangen van de werkgevers en van de werknemers opgenomen in de Pensioenwet. Binnen het bestaande wettelijke kader is de overgrote meerderheid van de pensioengerechtigden niet in het bestuur van hun fonds vertegenwoordigd. Dat is in strijd met het beginsel van gelijkheid voor de wet. Om deze rechtsongelijkheid weg te nemen is in ieder geval wetswijziging vereist, waardoor het derde deelbelang, dat van de pensioengerechtigden, ook een recht op medebestuur van hun fondsen verkrijgt.

De Raad van State heeft in het advies van 2008 geen kritiek op deze rechtsgrond.

Afgezien van de juridische rechtsgrond is er een economische ontwikkeling in pensioenland die het wetsvoorstel noodzakelijk maakt. Hierop is ondermeer gewezen door een twaalftal wetenschapsbeoefenaren die in de nota naar aanleiding van het verslag zijn vermeld. Onder hen behoren de professoren Bovenberg en Maatman in hun rapport van Netspar. Hun pleidooien lijken ons belangrijker dan de afwijzende reacties van de concurrerende belangenorganisaties van de werknemers en werkgevers. Bovenberg en Maatman wijzen op de trend waardoor het belang van de werkgevers in steeds meer fondsen vermindert. Door de overgang van een eindloonstelsel naar een middelloonstelsel met voorwaardelijke indexering en door de introductie van collectieve beschikbare premiesystemen komen de risico's in toenemende mate ten laste van de aanspraken van de begunstigen. Het collectief van het pensioenfonds is steeds meer de risicodragers geworden. De zeggenschap binnen het pensioenfonds moet daarom naar de opvatting van Bovenberg en Maatman komen te liggen bij degenen die het risico dragen, waaronder zij expliciet de pensioengerechtigden noemen. Op 12 november j.l. heeft mr. J. Winter van De Brauw, Blackstone, Westbroek hier ook voor gepleit in een voordracht voor de koepel van ondernemingspensioenfondsen, OPF. Hij beschouwt niet alleen de werkgevers en de werknemers in een pensioenfonds als "principaal" maar met name ook de pensioengerechtigden. Als zodanig dienen zij volwaardig deel te nemen in de fondsbesturen. Wel is het denkbaar dat de besturen in de toekomst worden gevormd door professionals. Daar zitten dan de werkgevers en werknemers ook niet meer in. In dat geval zouden deze professionele besturen verantwoording moeten afleggen aan de

principalen, waaronder dus de pensioengerechtigden. Maar in de huidige opzet is het niet langer houdbaar hen buiten het bestuur te houden.

Niet onbelangrijk is verder dat in oktober 2009 een DNB-rapport is verschenen van vier onderzoekers, van wie er twee werken bij de toezichthouder De Nederlandsche Bank, over het beleggingsbeleid van de pensioenfondsen. Hierin komen de onderzoekers tot de conclusie dat de Nederlandse pensioenfondsen zich bij hun beleggingsbeleid primair laten leiden door de belangen van de *werkenden*, niet door die van pensioengerechtigden. De onderzoekers veronderstellen dat de behartiging van de belangen van de werkenden te maken kan hebben met de samenstelling van de besturen van de bedrijfstakpensioenfondsen waarin meestal alleen de werkgevers en vakbonden vertegenwoordigd zijn. En de decemberbrief van minister Donner vermeldt dat ten minste in een aantal gevallen door de fondsbesturen is gekozen voor het aangaan van grote risico's. Daarbij is volgens de minister de vraag gerechtvaardigd of niet te veel het streven naar beperking van de pensioenkosten binnen de arbeidsvoorwaardenruimte heeft geprevaleerd.

Wij zijn verheugd dat de heren Ulenbelt, Van Dijck, Van der Vlies, Meeuwis en Van der Ham, ieder met eigen bewoordingen, hebben laten blijken dat hun fracties de doelstelling van het wetsvoorstel, het verlenen van een wettelijk recht aan pensioengerechtigden op medebestuur van hun fondsen, steunen. Wel is nog discussie nodig over de uitwerking van de doelstelling met name naar aanleiding van het amendement van SP-zijde.

Zoals aangegeven, wezen de heer Omtzigt, mevrouw Linhard, mevrouw Sap, mevrouw Ortega en de heer Van der Ham er tijdens de eerste termijn van de Kamer met nadruk op dat de problematiek van de samenstelling van de besturen van pensioenfondsen ruimer is dan alleen de vertegenwoordiging van pensioengerechtigden. Zij wezen met name op de ondervertegenwoordiging van jongeren en vrouwen, terwijl ook andere groepen verzekerden werden genoemd die aandacht vroegen zoals alleenstaanden en slapers. Deze sprekers wensten een grotere diversiteit in de bestuurssamenstelling. Zij vonden het initiatiefwetsvoorstel een stap vooruit, maar dat was voor hen eigenlijk nog niet voldoende. Door de derde nota van wijziging, die collega Koser Kaya heeft toegelicht, is de strekking van het wetsvoorstel belangrijk uitgebreid. Als gevolg van deze uitbreiding moet de samenstelling van de besturen van pensioenfondsen aansluiten bij de diversiteit van het verzekerdenbestand. In aansluiting op de betogen van de genoemde woordvoerders zal het streven naar een grotere diversiteit in de samenstelling van die besturen op deze wijze een wettelijke grondslag krijgen. Wij gaan er van uit dat hierdoor de onderdelen van het wetsvoorstel die betrekking hebben op de bestuurssamenstelling in de Kamer, algemene steun zullen verkrijgen.

Mevrouw Sap vroeg nog of het wetsvoorstel ook direct bijdraagt aan het streven naar een grotere diversiteit in de samenstelling van de pensioenfondsbesturen. Dat is inderdaad het geval. De evaluatie van het tweede medezeggenschapsconvenant geeft hiervan een beeld: ruim 1,4 miljoen pensioengerechtigden van zo'n 135 bedrijfstak- en ondernemingspensioenfondsen zijn momenteel *niet* in het bestuur van hun fonds vertegenwoordigd. Naar een globale schatting behoort hiertoe wel 50% vrouwen, met als grootste groepen de weduwen en de vrouwen met een ouderdomspensioen. Wanneer in deze 135 fondsen op dit moment een overmaat aan oude mannen in het bestuur zit, ligt dat niet aan de pensioengerechtigden, want die zijn hierin niet vertegenwoordigd, maar aan een oververtegenwoordiging van oudere werknemers of hun vakbondsafgevaardigden. Door het wetsvoorstel kunnen dus *vertegenwoordigers van 1,4 miljoen pensioengerechtigden, waarvan ongeveer de helft vrouwen*, toetreden tot de besturen van hun fondsen.

Wetstechnische vormgeving

De heer Van Dijck wees er op dat de Stichting van de Arbeid bang is dat door de medezeggenschap van pensioengerechtigden de deelbelangen in de besturen te veel gaan overheersen, terwijl daar juist het collectieve belang moet gelden. Te veel medezeggenschap ondermijnt de kwaliteit van het fondsbestuur, aldus de Stichting.

De Pensioenwet beschouwt de pensioengerechtigden niet als werknemers maar als een zelfstandige categorie. Als zodanig zijn zij op grond van de Pensioenwet en de code voor goed pensioenfondsbestuur in de *deelnemersraden* en *verantwoordingsorganen* vertegenwoordigd in een *aparte* geleding, dus *naast* de geleding van de werknemers. Dat geldt *ook* voor de gevallen waarin zij vertegenwoordigd zijn in de *besturen* van *ondernemingspensioenfondsen*. De Pensioenwet regelt thans reeds dat eventuele vertegenwoordigers van pensioengerechtigden in het bestuur een zelfstandige geleding vormen evenals die van de werknemers. Op dit moment hebben alleen bij ondernemingspensioenfondsen de pensioengerechtigden onder bepaalde voorwaarden het recht deel uit te maken van het pensioenfondsbestuur. Voor de pensioengerechtigden van de *bedrijfstakpensioenfondsen* geldt dit niet. Dat is een gat in de wet. Het initiatiewetsvoorstel tracht dit gat te dichten. Dit gebeurt op een wijze die volledig aansluit op de bestaande systematiek van de Pensioenwet. Om aan de situatie van “over u en zonder u” een einde te maken is het in de bestaande opzet van de Pensioenwet wetstechnisch allereerst vereist om vast te leggen dat naast het deelbelang van de werknemers ook het deelbelang van de pensioengerechtigden een recht op vertegenwoordiging in de besturen toekomt. Daarvoor wordt verankerd dat alle belanghebbenden binnen de geledingen voor de werknemers en voor de pensioengerechtigden een recht op bestuursvertegenwoordiging krijgen. Hiervoor bestaat binnen de huidige Pensioenwet geen andere oplossing. Met een overheersing van deelbelangen heeft dit dus ook niets te maken. En er is ook geen sprake van positieve discriminatie en bevoordeling, zoals mevrouw Sap veronderstelde. Het gaat om een opheffing van de achterstand van de 70% van pensioengerechtigden die momenteel geen aanspraken op bestuursvertegenwoordiging heeft.

Voor de goede orde wijzen we er nog op dat de geledingen van de werknemers en van de pensioengerechtigden tezamen alle deelbelangen omvatten, zoals bij voorbeeld mannen, vrouwen, jongeren, ouderen, alleenstaanden, gehuwden, ongehuwd samenwonenden, allochtonen, autochtonen, voltijders, deeltijders, arbeidsongeschikten, ouderdomsgepensioneerden en nagelaten betrekkingen.

Door het wetsvoorstel wordt de kwaliteit van het fondsbestuur ook niet ondermijnd door te veel medezeggenschap. Uit de evaluatie van het medezeggenschapsconvenant blijkt dat momenteel al bij zo'n 165 ondernemingspensioenfondsen vertegenwoordigers van pensioengerechtigden deelnemen in de besturen. Dat dit tot een ondermijning van de kwaliteit van het fondsbestuur zou hebben geleid, is niet gebleken. Van betekenis is hierbij dat de Stichting van de Arbeid door de medezeggenschapsconvenanten met de ouderenorganisaties deze ontwikkeling zelf op gang heeft gebracht. Het wetsvoorstel trekt deze lijn door. Wat bij de ondernemingspensioenfondsen mogelijk is moet ook kunnen bij de bedrijfstakpensioenfondsen. Uit de evaluatie bleek overigens dat 12 bedrijfstakpensioenfondsen reeds vrijwillig hebben besloten om vertegenwoordigers van pensioengerechtigden in hun bestuur op te nemen.

Zetelverdeling tussen de geledingen binnen de besturen

De heer Ulenbelt heeft opgemerkt dat in het wetsvoorstel de werkgevers de helft van de bestuurszetels kunnen behouden terwijl hun belang in steeds meer fondsen aan het verminderen is. En hij constateerde verder dat door het voorstel het aantal zetels voor de pensioengerechtigden in de besturen van vergrijzende fondsen, zoals bij het mijnwerkersfonds, ten opzichte van de werknemers de overhand zal krijgen. Bij een jong fonds gebeurt dan het omgekeerde. Hij vroeg waarom de indieners niet kiezen voor een model, waarbij de werkgevers, de werknemers en de pensioengerechtigden gelijkelijk, dus ieder met 1/3 van de zetels, vertegenwoordigd is. De SP-fractie vindt dat de beste verdeling en heeft hiervoor ook een amendement ingediend op stuk nummer 9.

Allereerst merken wij op dat de groep van pensioengerechtigden in vergrijzende fondsen ook een groot belang heeft. Het is daarom niet onredelijk deze groep een aanspraak te geven op een groot aandeel in het besturen van hun eigen fonds. In de Pensioenwet is dat zelfs reeds geregeld in het tweede lid van artikel 101 voor de gevallen waarin het aantal werknemers minder dan 10% van de populatie uitmaakt. Wij achten het arbitrair en onlogisch om pensioengerechtigden meer zetels te geven bij een werknemerspercentage van slechts 10% en niet bij bijvoorbeeld 30%. De geleding van de werknemers, die in de meeste pensioenfondsen een meerderheid van de verzekerden vormt, heeft ook aanspraak op een groter aantal bestuursleden. Ons wetsvoorstel heeft daarom als uitgangspunt een vertegenwoordiging van de pensioengerechtigden en de werknemers in de fondsbesturen evenredig aan hun aantallen in het fonds.

Naar ons oordeel is het juist dat het belang van de werkgevers in steeds meer fondsen vermindert. Het voorstel van de SP-fractie past in deze trend. Een bezwaar is evenwel dat in het SP-model de samenstelling van besturen in alle fondsen precies gelijk is. De feitelijke risicoverdeling tussen de werkgevers en de pensioenverzekerden aan de ene kant en de feitelijke verschillen in omvang van de geledingen van de werknemers en de pensioengerechtigden kunnen dan in de samenstelling van de fondsbesturen niet tot uitdrukking komen. Kortom, maatwerk is dan niet mogelijk. Bij het wetsvoorstel is dat wel het geval. Er is sprake van regelend recht. Dit betekent dat wanneer hierover overeenstemming bestaat tussen de betrokken partijen, afgeweken mag worden van de algemene verdelingsnorm uit de wet. Dit maakt maatwerk mogelijk waardoor in vrijheid gekozen kan worden voor een bestuurssamenstelling gebaseerd op de bestaande inzichten bij een fonds; dat kan dus ook het SP-model zijn. Wij vinden het SP-amendement wel beter dan de bestaande toestand omdat hierin het medebestuurrecht voor de pensioengerechtigden ten principale wordt erkend. Maar we behouden de voorkeur voor de opzet van ons initiatiefvoorstel.

Ook de heer Van Dijk wees er op dat door de vergrijzing het aantal pensioengerechtigden in de fondsen nog zal toenemen. Hij vroeg of het niet slim zou zijn om aan de ratoverdeling van de zetels tussen de pensioengerechtigden en de werknemers een maximum voor het aantal zetels voor de pensioengerechtigden te verbinden.

Bij de beantwoording van de heer Ulenbelt hebben wij aangegeven het niet nodig te vinden om af te wijken van het democratische principe van de evenredige vertegenwoordiging van de pensioengerechtigden en de werknemers in het bestuur, met name omdat alle bestuursleden gebonden zijn aan de plicht tot evenwichtige belangenbehartiging volgens artikel 105. Het invoeren van een maximum voor het aantal zetels voor de pensioengerechtigden zou ook

uitegelegd kunnen worden als een blijk van wantrouwen ten opzichte van de vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden. Bij de meeste pensioenfondsen zijn de werknemers in de meerderheid. Ondanks de vergrijzing zal dat zo blijven. Zouden dan de pensioengerechtigden ook niet beschermd moeten worden tegen de meerderheden van de werknemers in de fondsbesturen door een maximering van de werknemerszetels?

Ter informatie de volgende getallen ontleend aan het CBS: Het aantal gepensioneerden, 65-plussers, ontwikkelt zich als percentage van de beroepsbevolking als volgt: in 2010 is het percentage 24% en dat loopt op tot 46% in 2040. Dus op de top van de vergrijzing zijn de werkenden nog ruim in de meerderheid. Dat zal ook voor de meeste pensioenfondsen gelden.

Slapers

De meeste fracties brachten de positie van de slapers ter sprake. Daarbij is gevraagd of zij ook niet in het wetsvoorstel thuis horen.

Ontegenzeggelijk zijn slapers pensioenverzekerden die in het kader van gelijkheid voor de wet eveneens aanspraak mogen maken op medezeggenschap in de fondsbesturen. De fondsen beheren immers ook uitgesteld loon van hen. Volgens artikel 99, lid 2 en lid 5 van de Pensioenwet kunnen slapers vertegenwoordigd zijn in de besturen van de ondernemings- en bedrijfstakpensioenfondsen indien de besturen daartoe besluiten en dit in de statuten van het fonds vastleggen. Deze mogelijkheid bestond reeds in de oude Pensioen- en spaarfondsenwet en is in de nieuwe wet blijven bestaan. Ook het initiatiefvoorstel-Giskes ging op dit punt niet verder dan de bepaling dat slapers in de fondsbesturen vertegenwoordigd *kunnen* zijn, dit ter besluitvorming van het fondsbestuur. Het huidige wetsvoorstel wijkt hiervan niet af. De bestaande regeling voor slapers uit de Pensioenwet blijft bij het huidige initiatiefvoorstel ongewijzigd en wordt dus niet beperkt. Hierdoor kan in ieder geval in fondsen met een relatief groot aantal slapers besloten worden tot opname van een vertegenwoordiging van slapers in het bestuur. Bij ondernemingspensioenfondsen wordt van die regeling in de praktijk sporadisch gebruik gemaakt. Van een verdergaand *algemeen* recht is in dit initiatiefvoorstel, evenals in het voorstel-Giskes, voorshands afgezien omdat een dergelijk recht moeilijk is vorm te geven. Er bestaan in ons land momenteel geen of vrijwel geen zelfstandige “slapersorganisaties”. Daarbij komt dat het financieel belang van de slapers per persoon in een fonds meestal relatief klein is, terwijl een slaper vaak bij meerdere fondsen “slaapt”, waardoor het aantal slapers in feite oneigenlijk groot is. Bij vele fondsen is, zoals de heer Ulenbelt aangaf, het aantal slapers zelfs groter dan het aantal pensioengerechtigden. Volgens het Jaarverslag 2008 heeft ABP 872.000 slapers, 750.000 pensioengerechtigden en 1.133.000 deelnemers. Van de voorziening pensioenverplichtingen valt evenwel slechts 6% toe te rekenen aan de slapers en 47% zowel aan de pensioengerechtigden als aan de deelnemers. Deze getallen zijn ook illustratief voor de verhoudingen in vele andere pensioenfondsen. Maar er moet op gewezen worden dat in de toekomst het aantal slapers zal dalen doordat er steeds meer sprake is van waardeoverdracht. Anders dan bij de deelnemers en de pensioengerechtigden bestaat bij de groep slapers vaak weinig interesse voor het fonds. Bovendien is de communicatie met deze categorie moeilijk. Voorts wordt een belangrijk aspect van hun pensioenaanspraken, de indexering, afgedekt doordat ze conform artikel 58, lid 1 van de Pensioenwet gelijk aan de pensioengerechtigden worden behandeld. Voor dat deel van hun pensioenvoorziening wordt hun belang dus mede door de pensioengerechtigden vertegenwoordigd.

Dat neemt niet weg dat de slapers ten principale als pensioenverzekerden ook voor rechten op medebestuur van hun fondsen in aanmerking zouden kunnen komen. Wanneer vanuit de

Kamer hiertoe een amendement ingediend zou worden dan zijn wij gaarne bereid dit te aanvaarden.

Urgentie wetsvoorstel

De Memorie van Toelichting geeft aan dat het wetsvoorstel een lange voorgeschiedenis heeft van 41 jaar. Dat vormt op zichzelf al een dringende reden om nu eindelijk eens spijkers met koppen te slaan en te laten blijken dat de wetgever de pensioengerechtigden als volwaardige belanghebbenden en verzekerden beschouwd. Bij veel pensioenfondsen zijn ingrijpende herstelplannen in behandeling waarbij langdurige bevrozing van de opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenuitkeringen en zelfs afstempeling van pensioenaanspraken voorkomen. De pensioengerechtigden lopen daarbij evenals de werknemers grote risico's. De heer Ulenbelt wees erop dat zij daarom een niet onaanzienlijk belang hebben bij de fondsen en dus ook bij vertegenwoordiging in de fondsbesturen. De voorgestelde wet zal voor hen een einde maken aan het tijdperk van "over u en zonder u". In tijden van crises is dat extra urgent. De heer Van der Vlies heeft dat in een duidelijk betoog onderstreept. Ook de heren Meeuwis en Van der Ham hebben dit aangegeven. Volgens de heer Van Dijck is de timing van het wetsvoorstel zelfs perfect. Hiervoor onze dank! Doordat het voorstel is uitgebreid met bepalingen gericht op vergroting van de diversiteit in de fondsbesturen zullen ook andere groepen van verzekerden, zoals vrouwen en jongeren, een betere vertegenwoordiging in de besturen van hun fondsen verkrijgen. Dit vergroot de urgentie!

Wij vertrouwen er op dat de woordvoerders in dit debat onze argumenten ten gunste van het wetsvoorstel nader zullen overwegen en daarbij geen beslissende betekenis zullen geven aan de afwijzende de argumenten van belangenorganisaties waarvan de eigen medezeggenschapsrechten al lang goed zijn geregeld. Van grotere betekenis zijn bij voorbeeld de objectieve rechtsgrond voor het recht op medebestuur voor de pensioengerechtigden en de positieve opvattingen van het grote aantal ongebonden wetenschapsbeoefenaren hierover.